

İSTİSMARI ÖNLEMELİK ELİMİZDE!

CİNSEL İSTİSMARLA MÜCADELEDE
YETİŞKİNLERE DÜŞEN SORUMLULUKLAR

ve

"ÇOCUKLARIN BEDENSEL SÖZ HAKLARI"

Bu rehber Haklara Destek Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.
İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Cinsel şiddetle M¼cadele Derneği'ne aittir ve
Avrupa Birliği'nin ve/ veya Haklara Destek Programı'nın g¼r¼řlerini yansıtılmamaktadır.

This project is funded by
the European Union.
Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanslanmaktadır.

HAKLARA DESTEK
İnsan Hakları Örg¼tlenesi
Destekleme Programı

info@cinselsiddetlemucadele.org

www.cinselsiddetlemucadele.org

Hazırlayanlar

Nurgöl Öz, Psikolog

Ceren Suntekin, Sosyal Hizmet Uzmanı

Tasarım

Büşra Erinkurt

İllüstrasyonlar

Ceren Suntekin

Haziran 2021

İÇİNDEKİLER

08

Cinsel İstismar
Önlenebilir

12

Cinsel İstismar:
Tanımı ve Türleri

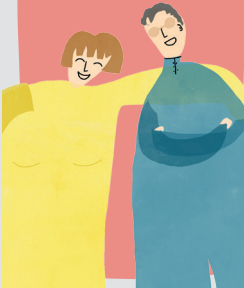
18

Cinsel İstismar
Hakkında Yanlış
Bilenler

26

Değişim
Bizimle
Başlar

30

Çocukların
Bedensel
Söz Hakları

36

Çocukların
Bedensel
Söz Haklarını
Tanıyan Yetişkinin
Kontrol Listesi

40

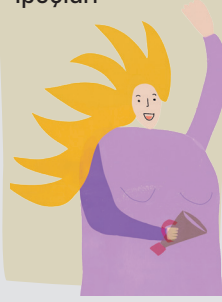
İyi Niyet
Yeterince
İyi Değil

BU BENİM İHTİYACIM MI,
ÇOCUĞUN İHTİYACI MI?

42

Etkili
Mücadele için
İpuçları

46

İstismar Beyanı
Ardından
Çocukla İletişim

SANA İNANIYORUM...

50

Bildirim ve
Başvuru

54

Önerilen
Kaynaklar

58

Kavramlar
Sözlüğü

Bu rehber, “Çocukların Bedensel Söz Hakları” Yayınlaştırma Programı kapsamında, yetişkinler olarak çocuklara ve çocukların bedenlerine dair algımız, cinsel istismarı ele alışımız ve istismarla mücadele için yapabileceklerimize dair bütünlüklü bir bakış açısı sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Rehberde karşınıza çıkacak bazı kavramlar ve tanımlar geçmişte yaşadığınız ve/veya tanık olduğunuz, etkisi halen süren, farkında olduğunuz veya olmadığınız bir cinsel istismar anısını çağırabilir; kaygınızı artırabilir, şiddet deneyiminin zihninizde canlanmasına sebep olabilir. Bu nedenle okumaya başlamadan önce kendinizi hazırlamanızı, tetiklendiğinizi hissederseniz okumaya ara vermenizi ve hazır hissettiğinizde ihtiyaç duyarsanız okumaya güvendiğiniz bir kişinin eşliğinde devam etmenizi öneririz.

İSTİSMARI ÖNLEMELİK ELİMİZDE!

cinsel istismar önlenebilir

Cinsel istismarı önlemenin ilk koşulu, cinsel istismarın önlenebilir bir mesele olduğuna inanmaktır.

İstismarı önlemek kapsamlı bir sistem işidir. Bu sistemi kurma, izleme, denetleme, değerlendirme ve geliştirme sorumluluğu devlete aittir.

Devlet kurumlarının ve yerel yönetimlerin, cinsel istismar gerçekleşmeden önce alabileceği pek çok **önlem** ve geliştirebileceği pek çok **uygulama** bulunmaktadır. Yerel yönetimler ve devlet kurumları stratejik planlama ve politika geliştirme süreçlerinde bu konuda çalışan sivil toplum kuruluşları ve uzmanlardan destek alabilirler.

Yetişkin bireyler olarak bu önleme ve destek sistemlerini talep etme hakkımız bulunmaktadır. Yanı sıra toplumu oluşturan bireyler olarak cinsel istismarla mücadelede bizlerin de alabileceği pek çok sorumluluk vardır.

Cinsel istismarı önlemedeki bakış açımız çocuklara kendilerini korumalarını öğretmekten çok, yetişkinlere çocukları istismar etmemelerini anlatmak olmalıdır. Cinsel istismarla mücadele sorumluluğu çocuklara değil, yetişkinlere aittir.

Çocukları cinsel istismardan korumanın tek yolu çocuklara “hayır” demeyi öğretmek değildir. Çocuklar zaten “hayır” demeyi bilirler ve sık sık “hayır” derler. Önemli olan yetişkinlerin bu “hayır”ları duyması ve dikkate almasıdır. Bununla beraber, **çocuğun “hayır” demediği bir istismar halen istismardır ve yetişkinin sorumluluğundadır.** Dolayısıyla istismarın önlenmesindeki asıl rol ve sorumluluk yetişkinlere aittir. Çocukların bedenleri üzerindeki söz haklarını fark etmek, bu haklara saygı duymak ve **onay kültürünün*** yerleşmesini sağlamak yetişkinlerin görevidir.

* Yıldızlı kavramların açıklamalarını, rehberin sonunda yer alan kavramlar sözlüğü bölümünde bulabilirsiniz.

cinsel istismar: tanımı ve türleri

CİNSEL İSTİSMAR:

Cinsel istismar; uluslararası sözleşmeler ve ulusal hukuk metinlerinde çocuk olarak tanımlanan bireylerin (18 yaşına kadar her birey çocuktur), yaşı ve gelişim düzeyi açısından kendi sorumluluğunu taşıyan, güven ya da güç ilişkisi içinde olduğu bir kişi tarafından **cinsel olarak sömürülmesi** anlamına gelir.

Cinsel istismar akranlar arası merak odaklı cinsel oyun ve onaya dayalı davranışlar ile karıştırılmamalıdır.

İstismar davranışını uygulayanın bir yetişkin değil bir başka çocuk olduğu durumlarda ise, failin de 18 yaşın altında bir çocuk olduğu, onun da istismara maruz bırakılmış ya da bırakılıyor olabileceği akılda tutulmalı ve iyilik durumları gözetilerek her iki çocuk da bir ruh sağlığı uzmanı tarafından desteklenmelidir.

CİNSEL İSTİSMAR TÜRLERİ

Cinsel istismar sadece çocuğun bedenine, cinsel organlarına yönelik fiziksel temas içeren davranışları kapsamaz. Cinsel istismar kavramına bu çerçeveden yaklaşmamız ve fiziksel temas olmadığı sürece sorun olmadığını düşünmemiz; diğer cinsel istismar biçimlerini fark etmemize engel olur. Cinsel istismar sadece cinsel organlara değil, bedenün tümüne yönelik dokunuşları, bakışları, konuşmaları, sevmeye ve hitap biçimlerini kapsayabilir. Bu nedenle, cinsel istismarın temas içermeyen biçimlerini ve bu davranışların da çocuk ruh sağlığına zarar verici nitelikte olduğunu bilmek önemlidir. Cinsel istismar sanal ortamda ve dijital yollarla da gerçekleşebilir.

Diğer çocuk hak ihlallerinde olduğu gibi cinsel istismar konusunda da çocuğun esenliği ve korunması konusunda **çocuğun yüksek yararı*** düşünülerek hareket edilir. Bu ilke istismar adalet sistemine taşınmadan önce, sırasında ve sonrasında da çocuğun tüm risklerden bertaraf edilerek desteklenmesi için zorunludur.

Temas İçeren Cinsel İstismar Türleri:

- Çocuğun bedeninin herhangi bir yerine ve/veya genitallerine dokunma
- Bedenine ve/veya genitallerine çocuğu dokundurma
- Çocuğa cinsel haz amaçlı sarılma, öpme, okşama, sürtünme
- Ağız ve genital teması (oral tecavüz)
- Tecavüz, tecavüz girişimi
- Genital sakatlama (kültürel ocuk sünneti)
- İnterseks* bebeklere yönelik cinsiyet atama ameliyatları
- Çocuğun evlilik yoluyla cinsel istismarı (ocuğu erken yaşta zorla/onayını inşa ederek evlendirme)

Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri:

- Çocukla flört etmeye çalışma
- İnternet üzerinden çocukla tanışma, yazışma, ilişki kurma, fotoğraf isteme
- Çocukla cinsel içerikli konuşma, şakalaşma (yüz yüze ya da dijital)
- Çocuğun cinsiyetini, bedenini, cinsel organlarını alay, övünç ya da utanç aracı olarak kullanma
- Çocuğun bedenine ve/veya cinsel organlarına bakma
- Çocuğu seyretme, gözetleme (doğrudan ya da dijital ortamda kamera ile)
- Kişisel haz amacıyla çocuğun fotoğraflarını çekme ya da görüntülerini kaydetme, bunları saklama ve/veya çeşitli ortamlarda paylaşma
- Çocuktan kendi bedenine ve/veya cinsel organlarına dokunmasını talep etme ve onu seyretme
- Kendi bedenini ve/veya cinsel organlarını çocuğa gösterme
- Kendine dokunma ve çocuğa bunu seyrettirme
- Çocuğa cinsel içerikli görseller gösterme, filmler seyrettirme
- Çocuğu cinsel ilişkiye tanık etme
- Çocuğun ticari cinsel sömürüsü (reklamlarda kullanma, sanal cinsel sömürü vb.)
- Çocuğu pornografik materyallerin üretiminde kullanma; bunları izleme, kayıtlı olarak saklama, yaygınlaştırma
- Çocuğun cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi ve cinsiyet ifadesine yönelik baskı, şiddet ve ayrımcılık içeren söylem ve davranışlar

Cinsel istismar bir cinsel şiddet türüdür. Cinsel istismar, tüm diğer şiddet eylemleri gibi cinsellikle değil, güç ve hiyerarşi ile ilgilidir. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişi şiddet eylemini çocuğun fiziksel, duygusal, bilişsel ve deneyimsel açıdan daha zayıf oluşunu kötüye kullanarak gerçekleştirir. Çocuğun güçsüz konumda oluşu sanıldığıının aksine fiziksel farklılıklardan çok duygusal, bilişsel ve toplumun çocuğa yüklediği değerdeki farklılıklara dayanır. **Çocukların birer birey olarak görülmediği, çocuk haklarının teslim edilmediği, kapsamlı cinsellik eğitimine erişimin bulunmadığı, çocuklara söz hakkı tanınmayan, yetişkinlerin çocuklar üzerinde yoğun otorite kurduğu toplumlarda çocukların, özellikle yakınlarındaki kişiler tarafından, istismara maruz bırakılma oranları daha yüksektir.**

~~SAPIK, PEDOFILI, CANI,~~

~~HASTA, CANAVAR~~

FAIL SEN,

BEN, O.....

cinsel istismar hakkında yanlış bilinenler

Her toplumda çocukların cinsel istismarı hakkında yaygın yanlış inanışlar bulunur. Bu inanışlar birbirini besleyerek büyür ve cinsel istismarla etkin mücadelede engeller oluşturur. Cinsel istismar konusunda toplumda var olan sessizliği kırmak için ilk adım doğru bilgi ve yaklaşıma sahip olmaktır. Yetişkinler; cinsel istismarın kapsamı, nedenleri ve etkileri ile ilgili doğru ve bilimsel bilgiye sahip olmalı ve istismarın önlenmesinde sorumluluk almalıdır.

Bu listede çocuğa yönelik -özellikle temas içeren- cinsel istismar türlerine dair yaygın yanlış inanışları ve neden yanlış olduklarına dair açıklamaları okuyacaksınız. Cinsel istismar denilince akla çoğunlukla temas içeren türler geldiği için mitler de bu istismar türleri etrafında toplanıyor, yine de cinsel istismarın temas içermeyen türleri de olduğunu unutmayalım.

“Cinsel istismar benim çevremde gerçekleşmez.”

Her yanlış inanışın temelinde bu düşünce yatar. İstismarın bizim çevremizde gerçekleşmeyeceğine inanmak isteriz; fakat gerçekte istismar bizim çevremizde de gerçekleşir. İstismar sosyo-ekonomik durum, etnik köken, eğitim seviyesi, meslek, statü, yaş ve yerleşim yeri fark etmeksizin **toplumun her kesiminde** gerçekleşebilir. Siz farkında olmasanız da bugüne kadar cinsel istismara maruz bırakılmış bir çocukla karşılaşmamış olma oranınız sandığınızdan daha düşüktür.

“Cinsel istismar; parklar, ıssız sokaklar gibi tehlikeli bölgelerde ve çoğunlukla yaşlı, yabancı, hırpani erkekler tarafından gerçekleştirilir.”

“Çocukları şeker ve çikolatayla kandıran tehlikeli yabancılar” miti eskiden olduğu kadar yaygın değil ama hâlâ geçerliliğini koruyor. Sanıldığı gibi cinsel istismar sadece parklar, ıssız sokaklar, boş inşaat alanları gibi tehlikeli bölgelerde ve çoğunlukla yaşlı, yabancı, hırpani görünümlü erkekler tarafından gerçekleşmez. Cinsel istismar çocukların ve güç dinamiklerinin bulunduğu her ortamda; evde, okulda, sokakta, serviste, ibadethanede, parkta, sosyal medyada ve kadınlar tarafından da gerçekleştirilebilir. Bu nedenle çocuklara ‘yabancılarla konuşma’, ‘tanımadığın kişilere güvenme’ gibi mesajlar vermeniz istismarı önlemede yeterli ve kapsayıcı değildir. İstatistikler, istismarın en çok **çocukların tanıdığı ve yakın hissettiği kişiler** tarafından, güven bağının kurulduğu uzun süreli ilişkilerde, zamana yayılarak ve planlanarak gerçekleştiğini gösteriyor.

“İstismar eden kişiler sapık, hasta ya da pedofildir.”

Bu inancı sürdürmek cinsel istismar olaylarını kendimizden uzaklaştırmamızı sağlar. Ancak cinsel istismar failleri hayatımızın içinde, çevremizde, aramızda bulunan, sıradan kişilerdir. Fail biz de olabiliriz. Her cinsel istismar eylemini gerçekleştiren kişi pedofil* değildir. İstismar; her daim kişilerin cinsel dürtülerini kontrol edememeleri, hasta ya da sapık olmalarıyla ilgili değildir. İstismar eden kişiler güç, otorite, statü ve ayrıcalığa sahip kişiler olabilecekleri gibi; evli, ebeveyn ve çevrelerince sevilen, saygı duyulan kişiler de olabilirler. **Cinsel şiddet, cinsellikle değil güç ile ilgilidir.**

“Cinsel istismar her zaman fiziksel şiddet ve zorlama içerir.”

Cinsel istismar her zaman çocuğu korkutarak, tehdit ederek, zorlayarak ve ona karşı güç uygulayarak gerçekleşmez. Çoğu istismar olayında yetişkin; çocuğun ona duyduğu güven, hayranlık ve sevgiden faydalanır. Çocuklar istismar eylemi sırasında fiziksel ve cinsel olarak uyarılabilir; eylemin gerçekleşmesini isteyebilirler. Fakat bu kesinlikle eylemin istismar olduğu gerçeğini **değiştirmez**. Çocuklar, evlilik yoluyla istismarda olduğu gibi onayları inşa edilerek ya da başka seçenekleri bulunmadığını düşünerek de istismar eylemine sessiz kalabilirler.

“İstismara çocukların dış görünüşleri ya da davranışları sebep olur.”

İstismar eylemleri çocukların cinsiyetleri, dış görünüşleri, bedensel yada zihinsel bir engelle sahip olmaları, sosyallikleri ve davranışlarından bağımsız, farklı dinamiklere bağlı olarak gerçekleşir. Çocuk izin vermiş, isteyerek hareket etmiş ya da cinsel temas içeren oyun talebinde bulunmuş olsa dahi; bu yetişkinin sürdürdüğü bir cinsel eylemin bahanesi olamaz. Sınır koymak ve hayır demek her zaman yetişkinin sorumluluğudur. Yetişkinden çocuğa yönelen bir cinsel eylem söz konusu olduğunda ‘onay’dan bahsedilemeyeceğini unutmayın. İstismara sebep olan her zaman **failin kendisidir**.

“Sadece kız çocukları istismara maruz bırakılır.”

İstismara maruz bırakılan oğlan çocuk sayısı azımsanmayacak kadar yüksektir. Toplumda var olan cinsiyet rolleri ve normları erkekleri güçlü ve dayanıklı olarak gördüğü ve istismarı kırılganlık, zayıflık ve güçsüzlükle ilişkilendirildiği için, istismara sadece kızların maruz kaldığı algısını oluşturur. Bu algı da, oğlan çocukların ve toplumsal cinsiyet rollerine sığmayan tüm diğer çocukların maruz bırakıldığı istismarı **görünmez kılar**.

“Ergenler çocuklardan farklıdır, onların yaşadığı istismar sayılmaz.”

Söz konusu ergenler olduğunda medyada ve toplumda cinsel istismara dair algının farklılaştığını görürüz. Cinsel ve bedensel gelişimin hızlandığı bu dönem, çocukların masumiyetini yitirdiği ve kolayca suçlanabildiği bir algıyı beraberinde getirir. Oysa 18 yaşına kadar her birey çocuktur. Zihinsel gelişim 25 yaşına kadar devam eder. Ergen cinsel eylemi talep eden, yetişkinlere yönelik romantik duygularını ifade eden bir konumda olabilir. Bu, sınır çizmesi gereken kişinin yetişkin olduğu gerçeğini değiştirmez. Ergenlerin de sınırlara ve desteklenmeye ihtiyacı vardır. Ergenliğe dair algımızla yüzleşmeli, yetişkinin dahil olduğu hiyerarşi barındıran her türlü cinsel eylemin istismar olduğunu unutmayarak **tüm çocukların** haklarını savunmalıyız.

“Çocukların hayal güçleri çok geniştir, bu nedenle cinsel istismar ile ilgili hikayeler uydururlar.”

Çocukların hayal güçleri geniş olduğu için cinsel istismarla ilgili de hikaye uydurduğunu düşünürüz, çoğu zaman da böyle düşünmek bizi rahatlatır. Hele de çocuğun anlattığı kişi bildiğimiz, tanıdığımız, ummadığımız biriye... Fakat çocukların cinsellikle ilgili kelime hazneleri ve deneyimleri istismarla ilgili hikaye uydurabilecek kadar geniş değildir. Çoğu zaman bu konuda yalan söylemezler. Söylüyorlarsa da gerçek olmayan bir eylemin ardında mutlaka araştırılması gereken **başka bir ihmal ya da istismar** yatar. Bizler çocuklarla güven ilişkisi kurmadıkça ve onlara inanmadıkça da bu eylemleri açıklamaları zorlaşacak, istismarı saklama oranları yükselecek; bu da ihmal ya da istismar davranışının devam etmesine neden olacaktır.

“İstismarı bildirmek çocuğun geleceğini mahvetmektir. Yaşanan bir-iki ufak olay önemli değildir, çocuklar olanları çabuk unuturlar.”

Çoğu zaman istismarı bildirirsek çocuğun geleceğini mahvedeceğimizi düşünürüz. Yaşanan bu olayın önemsiz olduğunu ve çocukların nasıl olsa çocuk oldukları için bunu kolayca unutacaklarına inanmak isteriz. Oysa bildirilmeyen istismar olaylarının sonucunda istismar eden yetişkinler başka çocuklara zarar vermeye devam eder. Unutmamalıyız ki istismar çocuğun değil uygulayan kişinin hatasıdır ve bunu bildirmek biz yetişkinlerin sorumluluğudur. Çocukları korumak ve onların mutlu ve üretken bir yaşama sahip olabilmelerini sağlamak için **sessizliği kırmak** ve mağduru suçlayan toplumsal yaklaşım ile mücadele etmek ilk adımdır. Unutulmamalıdır ki istismarı bildirdiğimizde ve tüm süreçte çocuk odaklı bakış açımızı koruduğumuzda, çocuğun güçlenmesine ve istismar sonrası şifa bulmasına katkı sağlamış oluruz.

“Cinsel istismar öyle ya da böyle olacaktır, engellemek için bizim elimizden bir şey gelmez. Böyle geldi böyle gidecek...”

Cinsel istismarla ilgili elimizden bir şey gelmeyeceğini, ne yaparsak yapalım durduramayacağımızı düşünebiliriz. Fakat devletten, yargıdan, toplumda çözüm talep ederek, bu konuda mücadele eden sivil toplum örgütlerini destekleyerek, bildirim yükümlülüğünü unutmuyarak, en başta kendi dilimizde cinsel şiddeti sonlandırarak, en önemlisi cinsel şiddetle mücadelenin **bizimle başladığını** her zaman kendimizi hatırlatarak cinsel istismarı durdurabiliriz. Sadece bu yanlış inanışlarımızı gözden geçirerek ve doğru bilgileri yaygınlaştırarak dahi çok şeyi değiştirebiliriz.

DEĞİŞİM BİZİMLE BAŞLAR!

değişim bizimle başlar

Cinsel istismar konusu tıpkı cinsel şiddet gibi zor konuşulan bir konudur. Oysa bu konuyu sesli olarak konuşmadıkça yok sayarız ve önlem almamız güçleşir. Çevrenizdeki kişilere öğrendiklerinizi anlatın. Cinsel istismarın önlenmesi için diğer yetişkinlerin de sorumluluk almasını sağlayın. Unutmayın; çocuklar korunma, destek ve doğru uzman yaklaşımıyla yaşadıkları cinsel istismar sonrasında şifa bulabilir; mutlu ve üretken bir yaşama sahip olabilirler. Sessizliği kırmak ilk adımdır.

Yetişkinlerden çocuğa yönelen cinsel istismara sessiz kalmak, fakat çocuklar arası cinsel oyunlara karşı tepkisel olmak birbiri ile çelişen durumlardır. Çocuklar cinsel gelişim süreçlerinin doğal bir parçası olarak akranları ile doktorculuk, evcilik vb. 'cinsel oyunlar' oynayabilir; bu oyunlar sırasında birbirlerini öpme, meraka ve bedeni keşfetmeye yönelik olarak birbirlerinin cinsel organlarına bakma, birbirleri ile sürtünme gibi davranışlarda bulunabilirler. Bu tür oyunlar 'cinsel istismar' ile karıştırılmamalıdır.

Çocuğun yaşı kaç olursa olsun, yetişkinlerle kurdukları ilişkilerde sınır koyması gereken kişi yetişkindir. Çocuklarla kurduğunuz ilişkide ASLA onları suçlayacak bir pozisyonda olmayın. Kendini rahatsız hissettiği bir durumu ifade ettiğinde duygularını hafife almayın. Rahatsız olduğu durumları sizinle paylaşmaya devam etmesi için iyi bir dinleyici olun. Çocuklar sizin onları dinleyeceğinizi, yargılamayacağınızı, suçlamayacağınızı bilirlerse; size her şeyi anlatırlar. Böylece risklere karşı önlem alabilir ya da yaşanan bir istismar olayına zamanında ve doğru müdahalede bulunabilirsiniz.

Çocukların bedenini korumaya yönelik mesajlar korkutucu bir dille verildiğinde çocuklar bedenleri ile ilgili olumsuz duygular geliştirebilir. Bu yaklaşım, onların cinsel gelişimlerini ve beden algılarını olumsuz etkiler.

Bunun aksine güçlendirici ve olumlu bir dille verilen mesajlar çocukların özgüvenlerini ve iletişim becerilerini destekler.

Yanlış	Doğru
"Sakin kimsenin sana dokunmasına izin verme."	"Bedenin hakkında sen söz sahibisin, her zaman herkese hayır deme hakkın var; ben de dahil."
"Seni kaçırlılar, sana zarar verirler."	"Yetişkinlerin senden sır tutmanı istemeleri doğru değil. Böyle bir durum olursa gelip benimle paylaşmanı istiyorum."
"Kötü insanlar var."	"Yetişkinlerin bedenine ilgili sorular sormaları ve sana izin almadan dokunmaları doğru değil."
"Bir daha duymayacağım."	"Benimle paylaşamayacağın hiçbir şey yok, bana her şeyi anlatabilirsin."
"Oraların tehlikeli bölgeler, kimse dokunmamalı."	"Sen özlesin, bedeninin tamamı özel ve değerli."
"Yasak, günah, ayıp.."	"Cinsellik gelişimin doğal bir parçası, bedenine ilgili merak ettiğin her şeyi bana sorabilirsin."

çocukların bedensel söz hakları

Çocukların bedensel söz hakkı, çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkelerinden biri olan çocuğun katılım hakkının bir yansımasıdır. Çocuk katılımı* çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini sunabileceği uygun ortam ve araçlara erişebilmeleri, bu görüşlerin yetişkinlerce dinlenmesi ve dikkate alınması demektir. Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olan bireylerdir.

- Çocuğun bedeninin kendisine ait olduğunu öncelikle siz kabul edin. Zorla öpmek, sıkıştırarak sevmek, sizi öpmesini istemek gibi masum görünen taleplerinizi sorgulayın.
- Bir başkasına sevgi ve değer göstermenin tek yöntemi fiziksel temas kurmak ve dokunmak değildir. Sevgi ve değer; sözel iletişim kurarak ve çocukların kendilerini ifade etmelerine alan açarak da gösterilebilir. Çocukların "hayır"larını duymadığınızda ve fiziksel temas konusunda ısrarcı davrandığınızda; çocuklar kendi bedenleri üzerinde kontrol sahibi olmadıklarını, sizin ve başka yetişkinlerin istedikleri zaman ve istedikleri şekilde onlara dokunmaya hakkı olduğunu düşünmeye başlarlar.
- Çocuklara sizi öpmesi ya da size sarılması karşılığında vaatlerde bulunmanız, bunları yapmadıklarında ilgiyi ve iletişimi kesmeniz, küsmeniz, konuşmamanız; onlara başkalarını memnun etmenin, kendi memnuniyetinden daha önemli olduğu mesajını verir. Bu durum kendi ihtiyaçlarını ve isteklerini ikinci plana atmalarına neden olur ve kişisel sınırlarını oluşturmalarını zorlaştırır. Bu mesajlar çocukların yetişkinlerden gelen istismar ve istenmeyen davranışlara karşı daha açık hale gelmesine sebep olabilir.

- 'Hayır'ın bir cevap olmadığını öğrenen çocuklar, kendisinin de rahatlıkla başkalarının sınırlarını ihlal edebileceğini düşünür. Unutmayın ki sınırları ihlal edilen çocukların ileride sınır ihlal eden bireyler olma ihtimali yükselir.
- Çocuklara başkalarını öpmek ya da onlara sarılmak konusunda seçim hakkı vermek önemlidir. Böylece bedenleri üzerinde söz sahibi olduklarını bilir ve diğer kişilerin bu kararlara saygı göstermeleri gerektiğini öğrenirler. Böylece bir yetişkin tarafından bedenlerine yönelen saygısız ya da istismar edici bir davranışı fark edebilir, bunun doğru olmadığını bilir ve bu konuda kendilerini daha iyi ifade edebilirler.

KUCAKLARA, ÖPÜCÜKLERE HAYIR DEMEK ÇOK NORMAL

Bayram tatilinde akrabalarla bir araya mı geleceksiniz?
İşte çocuklara (ve yetişkinlere!) bedensel söz hakları ve onay kavramından bahsetmek için harika bir fırsat!

Çocuklara birine sarılma -sarılmama, öpme-öpmeme konusunda seçim yapma hakkı tanıyın. Ardından kararına saygı duyun.

"X teyzene sarılmak ister misin? Hayır mı? Pekala."

Sarılmadan ya da öpmeden selam verebilecekleri alternatifler sunun.

"Y amcana merhaba demek ister misin? X teyzene el sallamaya ne dersin?"

Akrabalarınıza ve arkadaşlarınıza ne yapmaya çalıştığınızı anlatın.

"A'ya bedeni ile ilgili kararların ona ait olduğunu öğretiyoruz. Seçimlerine sizler de saygı gösterdiğiniz için teşekkürler."

KONTROL LİSTESİ

- kumru ✓
- kuzu ✓
- kedi ✓
- kedi ?
- kuzu ✓

çocukların bedensel söz haklarını tanıyan yetişkinin kontrol listesi

- ✓ Bedenine yönelik her müdahalede çocuğun onayını alıyor ve çocuğu bilgilendiriyorum
- ✓ "Hayır" dediklerinde ısrarcı davranmıyor ya da hayır dedikleri için suçlu hissettirmiyorum
- ✓ Rahatsız olduğu ve istemediği dokunuşları, konuşmaları, bakışları, davranışları sürdürmüyorum
- ✓ Kendi ile ilgili kararlarda fikrini alıyorum
- ✓ Onaylarını almadan fotoğraflarını çekmiyorum ve sosyal medyada paylaşmıyorum

- ✓ Yanında o yokmuşcasına konuşmuyorum
- ✓ Benimle paylaştığı sırları ve özel duyguları onların izni ve bilgisi olmadan başkaları ile paylaşmıyorum
- ✓ Özel alanlarına onayları ve bilgileri olmadan girmiyorum
- ✓ Bedenleri ve cinselliğe dair sorularına alan açıyor, bu konularda konuştukları ve soru sordukları için utandırmıyorum. Kendi önyargılarım varsa gözden geçiriyor; cevaplarımı bilimsel bilgilerle destekliyorum
- ✓ Çocuklara dürüst davranıyorum
- ✓ Cevabını bilmediğim sorularına yanlış cevaplar vermek yerine "Bilmiyorum ama araştırıp seni bilgilendireceğim." diyebiliyorum
- ✓ Talep ettikleri davranışlara zaman zaman sebebini açıklayarak "hayır" diyorum

- ✓ Şiddet biçimleri arasında hiyerarşi kurmuyorum, şiddeti olağanlaştırmıyorum ve şiddete anında müdahale ediyorum
- ✓ Çocuklara, atanan cinsiyetlerine* göre farklılaşan mesajlar vermiyorum, eşit ilişki kuruyorum / kendimi toplumsal cinsiyet* konusunda geliştiriyorum
- ✓ Çocukların gelişim dönemi özelliklerini öğrenmek için araştırma yapıyorum
- ✓ Kişisel/duygusal/cinsel menfaat sağlamıyorum

BU BENİM İHTİYACIM MI,
ÇOCUĞUN İHTİYACI MI?

iyi niyet yeterince iyi değil

Şiddete karşı ses çıkarmak ile şiddetin nlenmesine yönelik sorumluluk almak arasındaki fark büyük. İstismar sonrası hızla parlayan ve kısa süre sonra snen toplumsal tepki; iyi niyetli olsa da yeterince iyi değil. Aksine yanlış, sorunlu ve en önemlisi geçici.

Pek çoğumuz öfkemizi dıŐa vuruyoruz ama var olan koŐulları deęiŐtirmeye yönelik somut adımlar atmıyoruz. İstismarın nedenleri, toplumsal inŐası, ocuk ve yetişkinler arasındaki güç farkı üzerine kafa yormuyoruz.

Konuya dikkat çekme ve duygularımızı paylaşma niyetiyle çoğu zaman cinsel istismarla ilgili yanlış bilinenleri pekiŐtiren ve o haliyle çocukların haklarını ihlal eden dil ve görsellerin bulunduğu haberleri paylaŐıyor, yaygınlaŐtırıyoruz.

Asıl yapmamız gereken cinsel istismarı çaresizlik, suçlama, inkar içermeyen tepkilerle; düzenli olarak konuŐabileceęimiz bir dil ve yaklaşım geliŐtirmemiz.

MÜCADELEYE
HAZIRIM!

ÖNCE DİLİMİ
DEĞİŞTİRECEĞİM...

etkili mücadele için ipuçları

Çevrenizdeki yetişkinlerle istismar üzerine konuşma denemeleri yapın, sorular sorun, diyalog başlatmak ve sürdürmek için risk alın. Daha çok insana ulaşın; mahallenizde, iş yerinizde, rutin toplantılarınızda cinsel istismarı tanımlamaktan ve adını koymaktan çekinmeyin. Unutmayın, cinsel istismar hakkında konuşmak farklı rollere sahip her yetişkin için anlamlı bir adım atmaları için motive edici olabilir.

Failin cezalandırılmasından bahsettiğiniz her yorumda; en az 2 kez şiddete maruz bırakılanın desteklenmesinden ve haklarından da bahsedin. Hayatta kalanların mağdur suçlayıcılık, damgalama, zorla evlendirme, genelleme ve utandırılmayla mücadele ettiklerini; bu yüzden destek isteme, adalet arama, eğitimini sürdürme gibi haklarını kullanamadıklarını görmeye çalışın.

"Sapık, canavar, pedofil, cani" gibi kelimeler kullanarak faili uçlaştırmayın. Bu ifadeleri kullanmak öfkenizi yatıştırabilir fakat cinsel istismarla ilgili yanlış inanışları besler ve istismarın artmasına sebep olur. Unutmayın cinsel istismarın faili her yaştan, her sosyo-ekonomik düzeyden, her politik görüşten, her cinsiyetten, her ülkeden olabilir. Failin meslek grubunu, doğduğu ülkeyi, mültecilik durumunu, yaşadığı mahalleyi kullanarak etiketleme ve genellemeler yaratmayın.

Şiddet davranışını kontrol edilemeyen bir hastalık olarak yansıtmayın.

Çaresizlik yaratan yorumlar yapmayın. Sosyal medya paylaşımları ile sınırlı kalmayın; bulunduğunuz ilçenin kent konsey toplantılarına katılın ve yerel yönetimlerden cinsel istismarı önleyici etkinlikler talep edin. Bu alanda çalışan kurumlar ve sivil toplum örgütleriyle görüşün, fikir isteyin, mahallenizde girişim başlatmaya ön ayak olun.

Çocukların bulunduğu fotoğrafları, tetikleyici ve travma yaratabilecek detaylar içeren haberleri paylaşmayın. Çocukları, paylaşımınız daha çok okunsun diye nesneleştirmeyin.

SANA
İNANIYORUM...

istismar beyanı ardından çocukla iletişim

- ❑ Çocuğun beyanını kabul edin, **ona inanın**. İnanması güç bir ifşa ise kendinize yanlış ifşaların çok nadir yaşandığını hatırlatın. Size anlattığı için teşekkür edin, onu sevdiğinizi söyleyin.
- ❑ Kontrolünüzü kaybetmeden, **sakin, soğukkanlı** bir şekilde dinlemeye çalışın. Çocuklar anlattıklarına üzüldüğünüzü fark ettiklerinde kolayca geri adım atıp beyanlarından vazgeçebilirler. Bu sizi rahatlatılabilir, ancak unutmayın ki beyanı geri çekmeleri istismarın olmadığı anlamına gelmez.

- ❑ Çocuk konuşmak istemiyorsa üzerine gitmeyin, onu zorlamayın. Beden ve davranış odaklı, tarif isteyen, detaylı, yargılayıcı, suçlayıcı, korkutucu, utandırıcı soru ve yorumlardan **uzak durun**.
- ❑ Çocuklar yanlış davranışın suçunu sıklıkla kendilerinde ararlar. Ona **'istismar eden yetişkin yanlış yaptı, sen değil'** mesajını verin.
- ❑ Önemli ve öncelikli olan, çocuğun zedelenen güven duygusunu yeniden inşa etmektir. Ona yanınızda güvende olduğunu hissettirin, istismar eden yetişkinle karşı karşıya gelmemesini sağlayın, **mahremiyetine saygı gösterin** ve yaşadıklarını herkese anlatmayın.
- ❑ Çocuk izin vermiş, isteyerek hareket etmiş ya da cinsel temas içeren oyun talebinde bulunmuş olabilir. Ancak tüm bunlar yetişkinin sürdürdüğü bir cinsel eylemin bahanesi olamaz. Sınır koymak ve hayır demek her zaman **yetişkinin sorumluluğudur**. Çocuk ve yetişkin söz konusu olduğunda 'rıza'dan bahsedilemeyeceğini unutmayın.

❑ İstismar eden kişi çocuğun sevdiği ve önemsemediği ya da sizin tanıdığınız ve güvendiğiniz bir yetişkin olabilir. Her kim olursa olsun; **onu koruyan, eylemlerini gerekçelendiren tepkiler vermeyin**. Cinsel istismar her zaman, her koşulda uygulayanın suçudur.

❑ Çocuğu bundan sonra ne olacağı ile ilgili **bilgilendirin**. İstismar eden yetişkininbaşkalarını da incitmemesi için durdurulması gerektiğini; bu durumu ilgili kişi ve kurumlarla paylaşacağınızı ona söyleyin.

❑ Çocuğun beyanını ya da istismar olduğunu düşündüğünüz bir durumu takiben, zaman kaybetmeden mutlaka ilgili kurumlara **bildirin ve sürecin takipçisi olun**. Olayı kendi yöntemlerinizle çözmeye çalışmayın.

www.cokmed.net
www.cimer.gov.tr

183,
155,
....

bildirim ve başvuru

Çocukların şikayetçi olmaması, yaşadıkları davranışı istismar olarak tanımlamamaları; maruz bırakıldıkları davranışların cinsel istismar olduğu gerçeğini değiştirmez. Cinsel istismar şüphesinin varlığı gerekli bildirim yapmak için yeterlidir. Bir eylemin suç olup olmadığına karar vermenin bizim görevimiz olmadığı, ancak bir an önce gerekli mercilere ihbar etmenin sorumluluğumuz olduğu unutulmamalıdır.

Bildirim, Destek ve Bilgi Merkezleri

ALO 183

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Destek Hattı

ALO 150

CİMER - Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (online başvuru)

ALO 155

Polis

ALO 156

Jandarma

İstanbul Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
0212 511 42 75

Koza Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)
0212 465 21 96

Emniyet Müdürlükleri Çocuk Şube Müdürlükleri

En yakın polis merkezi

En yakın sosyal hizmet birimi

Cumhuriyet Savcılıkları

Baro Adli Yardım Merkezleri

Baro Çocuk Hakları Merkezleri

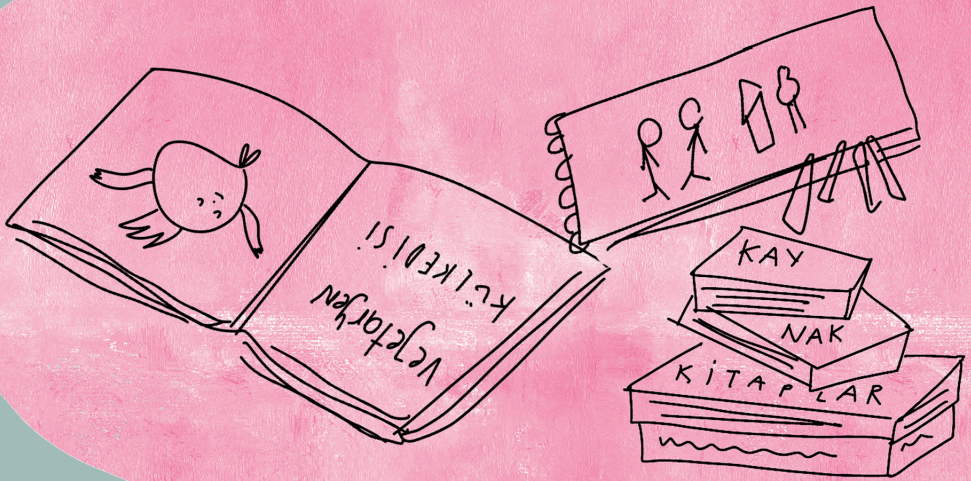
Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK): <https://ombudsman.gov.tr/>

Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Merkezi - <http://macok.marmara.edu.tr/>

ÇOKMED (Çocuk Koruma Merkezleri Destekleme Derneği) - <http://cokmed.net/>

Çocuk Koruma Haritası - <http://www.cocukkorumaharitasi.info/>

önerilen kaynaklar

Çocuklarla beden, duygular, sınırlar ve cinsel gelişim üzerine konuşmanızı kolaylaştıracak pek çok kaynak var. Cinsiyetçi olmayan kaynaklardan yararlanın, konu ile ilgili atölye ve seminerlere katılın.

Çocuklar İçin

Kapsamlı Cinsellik Eğitimi Serisi: BEN

Rayka Kumru, Minty Kitap, 2018

Hoş Geldim

Rayka Kumru, Hep Kitap, 2019

Bu Vücut Benim! Ben Ne Dersem O Olur!

Jayneen Sanders, Beyaz Balina Yayınları, 2019

Kız Çocuk Hakları Bildirgesi

Elisabeth Brami, Yapı Kredi Yayınları, 2017

Kızlar da Yapar! Erkekler de Yapar!

Sophie Gourion, Yapı Kredi Yayınları, 2020

Vejetaryen Külkedisi

Nunila Lopez, Nota Bene Yayınları, 2012

Külprensi

Babette Cole Kuraldışı Yayınları, 2014

Cinsel Eğitim Öyküleri

Yaşam Yanardağ Çelik, Net Çocuk Yayınları, 2011

Teo'nun 'Ben Nereden Geldim?' Kitabı

Yağmur Artukmaç & İpek Gökozan, Bilgi Yayınevi Çocuk Kitaplığı, 2018

Çıtır Çıtır Felsefe 4: Oğlanlar ve Kızlar

Brigitte Labbe ve Michel Puech, Günışığı Kitaplığı, 2016

Çıtır Çıtır Felsefe 22: Şiddet ve Şiddetsizlik

Brigitte Labbe ve Michel Puech, Günışığı Kitaplığı, 2016

Bedenim Bana Ait

Pro Familia, Gergedan Yayınevi, 2014

Ben Herkesle Gitmem ki

Dagmar Geisler, Gergedan Yayınevi, 2017

Sır Versem Saklar mısın?

Jennifer Moore Mallinos, Redhouse Kidz Yayınları, 2008

Kırmızı Çizgi

Samar Mahfouz Barrraj, Erdem Çocuk, 2017

Boşluk

Anna Llenas, Nesin Yayınevi, 2017

Çok Kötü Bir Şey Oldu: Travma Yaşamış Çocuklar İçin Bir Hikaye

Okuyan Koala Yayınları, 2016

Yetişkinler Beni İncitiyor: İstismara Uğramış Çocuklara Yardım

Marge Eaton Heegaari, İletişim Yayıncılık, 2011

Pusulacak: Çocuklar İçin İnsan Hakları Eğitimi Kılavuzu

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010

Kiko ve El

www.kikoveel.org

Çocuklar İçin Onay

<https://www.youtube.com/watch?v=E2QZNrTcf9w>

Yetişkinler İçin

<https://ergengelisimi.org/>

<https://www.tabukamu.com/>

<https://www.sekspozitifbeveynlik.com/>

<https://cinselsiddetlemucadele.org/projeler/cocuk-ve-ergen-odaginda-cinsel-haklar/>

kavramlar sözlüğü

Onay Kültürü: Duyulara ve cinselliğe dayalı tüm ilişkiler ve ilişkilenmelerde onayın varlığının sorgulandığı ve konuşulduğu bir iletişim biçiminin toplumda yerleşmesini ifade eder. Onay kültürü; çocukların hayır ya da evet derken kendilerini dinlemeleri ve kendi sınırlarını keşfetmeleri üzerine yetiştirildiği, toplumsal cinsiyet rollerine göre ayrıştırılarak kişilerin arzularını ifade etme veya gizleme üzerinden baskılanmadığı, onayın olmadığı cinsel davranışların teşvik edilmediği ve şiddetin çeşitli gerekçeler ve yanlış inanışlar aktarılarak kişilere öğretilmediği bir kültürü yansıtmaktadır.

Çocuğun Yüksek Yararı: TC Anayasasında ve Türkiye'nin de taraf olduğu BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de sıklıkla geçen bu kavram her durumda çocuğun eşitlik, adalet, barış, özgürlük, ilgi, mutluluk, sevgi, anlayış gibi çocukların esenliği, gelişimi, yaşam hakkı ve güvenliği için haklarının garantiye alınmasını tanımlar. Buna göre kamusal veya özel kurumlar, mahkemeler, idari makamlar ve yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren tüm faaliyetlerde çocuğun yüksek yararı gözetilir. Karar vericiler, yasa yapıcılar, her durumda kararlarında bu ilkeye göre hareket etmek zorundadır. Ayrıca bu kavram çocukların kendilerini baskı altında hissetmeden ifade edebilecekleri bir ortam sağlanmasını, ihtiyaçlarının önceliklendirilmesini, şiddetten korunmasını, sağlıklı gelişimleri için düzenlemeler yapılmasını da kapsar. Her durumda çocukların korunması yetişkinlerin birinci görevidir.

İnterseks: “Doğuştan (yani herhangi bir tıbbi müdahale olmadan), toplumun erkek ya da kadın tanımlarına tam anlamıyla uymayan, birincil ya da ikincil cinsiyet özellikleri geliştirmiş insanlar için kullanılır. Geçmişte interseks insanları tanımlamak için hermafrodit kavramı kullanılmış olsa da miladı dolmuş ve doğru olmayan bir kullanımdır. Tek tip “interseks beden” yoktur, toplum tarafından “anormal” farz edilmenin dışında çok da ortak olmayan pek çok çeşitli durumu kapsar. İnterseks kişilerin ortak özellikleri biyolojileri değil tıbbileştirilme deneyimleridir.

Çocuk Katılımı: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde geçen dört temel ilkenin dördüncüsüdür. Ayrımcılık yapmama, gelişimlerinin desteklenmesi ve her durumda üstün yararlarının önceliklendirilmesi gibi çocukların katılım hakları çocukların korunması ve güvenliklerinin sağlanması için en etkili yoldur. Bu hak, çocukların kendilerini özgürce ifade etmesini, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini aktarabilmesini ve alınan kararlarda ihtiyaçlarının görünür kılınmasını sağlar. Çocuk katılımı, çocuklara sadece görüşlerini sormakla sınırlı değildir. Görüşlerini sunabileceği uygun ortamların, uygun araçların yaratılması, onları dinleyen ve muhatap alan yetişkinlerin de olması gerekir. Çocuklar kendilerini ilgilendiren konuların uzmanıdır. Dolayısıyla ihtiyaçlarını en iyi onlar bilir, en iyi onlar analiz eder. Onlara kulak vererek alan açmak ve bu ihtiyaçlara yönelik politika ve uygulamalar geliştirmek ise yetişkinlerin görevidir.

Pedofil: Pedofili tıbbi bir tanıdır. Kişinin en az 6 aylık bir süre boyunca, ergenlik dönemine girmemiş bir çocukla ya da çocuklarla cinsel etkinlikte bulunmayla ilgili yoğun, cinsel yönden uyarıcı fantezilerinin, cinsel dürtülerinin ya da davranışlarının yineleyici biçimde ortaya çıkması olarak tanımlanmıştır. Çocuklara cinsel istismarda bulunmak tıbbi bir tanı olmadığı gibi, çocuğa cinsel istismarda bulunmak da her daim kişinin pedofil olduğu anlamına gelmemektedir.

Atanan Cinsiyet (sex): Tıbbi olarak inşa edilmiş bir kategoridir; sıklıkla ultrason ya da doğumda genital organların ortaya çıkması ile atanır. Kimi ülkelerde/kültürlerde genişlemekle birlikte, çoğunlukla ikili cinsiyet, kız ve oğlan / kadın ve erkek ile sınırlıdır. Sıklıkla “biyolojik cinsiyet” ya da “bedensel cinsiyet” ifadeleri kullanılsa da, kişinin cinsiyet kimliği beyanı olmaksızın tıp tarafından atandığı için “atanmış cinsiyet” kavramını kullanmak daha doğrudur.

Toplumsal cinsiyet (gender): Genellikle atanmış cinsiyet ile uyumlu olduğu varsayılarak, kadınlık ve erkeklikle ilişkilendirilen toplumsal ve kültürel cinsiyet normlarını ifade etmek için kullanılır. Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesi gibi kavramları da içerisinde barındırır. Cinsel kimlik kompleks, akışkan ve kişiye özeldir. Bu nedenle tıpkı ikili cinsiyet sistemi gibi, kadın ve erkek arasında kurulmuş eşitsiz ve hiyerarşik ilişkinin kendisi de yapaydır; sorgulanabilir, değiştirilebilir, dönüştürülebilir. Toplumsal cinsiyete dayalı kalıplar ve roller keskinleştiğinde ve sabitlendiğinde, bu kalıplara sığmayan kişilere yönelik önyargılar, baskı ve şiddet de artar.

Hâlâ yeterince açık olmadığını düşündüğünüz bir yer varsa lütfen bize ulaşın, sözlüğe ekleyelim.

HAYDI, ŐİMDİ SIRA BU BİLGİLERİ
HAYATA GEÇİRMEKTE!

 **Cinsel Şiddetle
Mücadele** Derneği

 [cinselsiddetlemucadele](https://www.facebook.com/cinselsiddetlemucadele)

 [cs_mucadele](https://twitter.com/cs_mucadele)

 [cinselsiddetlemucadelederneği](https://www.instagram.com/cinselsiddetlemucadelederneği)

www.cinselsiddetlemucadele.org